Yrkande

Ärende: Delårsrapport augusti 2026, Region Västerbotten

Motiv

Delårsrapporten per augusti 2026 visar att Region Västerbotten fortsatt befinner sig i ett mycket ansträngt ekonomiskt och verksamhetsmässigt läge. Precis som i årsrapporten för 2025 och delårsrapporten per april riskerar resultatet på sista raden att ge en alltför positiv bild av den underliggande utvecklingen. Trots skattehöjningen med 50 öre, förstärkta budgetramar och en mycket stark utveckling i pensionsmedelsportföljen kvarstår de grundläggande problemen. Regionen bedömer själv att målen för god ekonomisk hushållning inte kommer att uppnås 2026.

Efter augusti redovisar regionen en positiv budgetavvikelse på 559 miljoner kronor och årsprognosen är ett budgetöverskott på 449 miljoner kronor. Den avgörande förklaringen är finansnettot, som prognostiseras ge en positiv budgetavvikelse på 638 miljoner kronor. Pensionsmedelsportföljen har under årets första åtta månader avkastat 672 miljoner kronor, motsvarande 10,1 procent. Verksamhetens nettokostnader prognostiseras samtidigt överstiga budget med 158 miljoner kronor. Den positiva totalbilden är därför inte ett resultat av att regionen fått kontroll över verksamhetens kostnader.

Det har skett en viss förbättring jämfört med delårsrapporten per april, då nettokostnadernas budgetunderskott prognostiserades till 200 miljoner kronor. Men kostnadsutvecklingen är fortfarande för hög. Målet för 2026 är en nettokostnadsutveckling på 3,3 procent, medan prognosen i driftredovisningen uppgår till 4,7 procent. Verksamhetens resultat prognostiseras till 138 miljoner kronor, eller 1,2 procent av skatter och generella statsbidrag, jämfört med målet 2,3 procent. Skattehöjningen har således inte löst de strukturella problemen. Västerbottningarna betalar högre skatt samtidigt som verksamheten inte klarar beslutad ekonomisk ram.

Balanskravsresultatet är fortsatt bekymmersamt. De negativa balanskravsresultaten från 2023–2025 uppgår sammanlagt till 557 miljoner kronor. Av detta avser 239 miljoner kronor 2023 och ska enligt huvudregeln återställas senast 2026. Prognosen för årets balanskravsresultat har förbättrats från minus 34 miljoner kronor i april till plus 67 miljoner kronor i augusti. Det återstår dock 172 miljoner kronor för att återställa 2023 års underskott. Regionen räknar med att realiserade vinster vid en omstrukturering av pensionsmedelsportföljen ska täcka detta belopp. Att återställningen är beroende av kapitaltransaktioner snarare än en verksamhet i ekonomisk balans visar hur sårbar situationen fortfarande är.

Hälso- och sjukvårdsnämnden redovisar efter augusti ett budgetunderskott på 122 miljoner kronor och prognostiserar ett underskott på 170 miljoner kronor för helåret. Det är en förbättring jämfört med aprilprognosen på minus 200 miljoner kronor, men nämnden bedömer alltjämt att den inte klarar sitt uppdrag inom tilldelad ram. Verksamheternas identifierade åtgärdsbehov uppgår till 411 miljoner kronor. Den uppnådda effekten per augusti är endast 102 miljoner kronor, motsvarande 34 procent av den ackumulerade åtgärdsplanen. Detta visar att åtgärderna inte genomförs i den takt som krävs och att ytterligare konkreta beslut behövs. Än mer bekymmersamt är att regionen själv konstaterar att delar av det identifierade åtgärdsbehovet består av ofinansierade tjänster och poster där möjligheterna att uppnå faktiska besparingar är begränsade. Det väcker frågor om kvaliteten i den ekonomiska planeringen och hur realistiska åtgärdsplanerna varit från början. Att verksamheterna nu behöver ta fram ytterligare besparingsförslag visar att de ursprungliga planerna inte varit tillräckliga. Det är inte hållbart att år efter år besluta om ekonomiska åtgärder som sedan inte får avsedd effekt. Det krävs en tydligare politisk styrning där besparingar bygger på genomförbara förändringar och där effekterna följs upp löpande.

Personalkostnaderna redovisar ett underskott mot budget på 186 miljoner kronor, även om avvikelsen delvis motsvaras av riktade statsbidrag. Kostnaderna för bemanningspersonal uppgår till 167 miljoner kronor till och med augusti, tre miljoner kronor mer än motsvarande period föregående år. Merkostnaden mot budget uppgår till 84 miljoner kronor. Det visar att beroendet av hyrpersonal fortfarande är ett strukturellt problem. Det räcker inte att hänvisa till åtgärder för rekrytering och förbättrade arbetssätt om behovet av kostsam bemanning kvarstår.

Särskilt allvarlig är utvecklingen för utomlänsvården. Budgetunderskottet har ökat från 15 miljoner kronor i april till 71 miljoner kronor i augusti och kostnaderna har ökat med 22,4 procent jämfört med motsvarande period 2025. Regionen kopplar själv utvecklingen till långa vårdköer, bemanningsutmaningar och brist på disponibla vårdplatser. När den egna vårdkapaciteten inte räcker till uppstår ökade kostnader på andra håll. Det understryker behovet av att både korta köerna och långsiktigt stärka den egna kapaciteten.

Regionen konstaterar samtidigt att tillgänglighetsmålet endast delvis kommer att uppfyllas. Uppföljningen av vårdgarantin, primärvården och kvinnosjukvården försvåras dessutom av bristande tillförlitlighet i flera indikatorer efter införandet av Cosmic. Det är inte tillräckligt att redovisa digitala lösningar, nya arbetssätt och utvecklingsprojekt om det inte går att visa vilka effekter de har fått för patienternas väntetider och möjligheter att få vård. IT- och medicintekniska kostnader visar därtill ett budgetunderskott på 58 miljoner kronor, bland annat till följd av dubbla avtals- och konsultkostnader kopplade till Cosmic.

Regionstyrelsen prognostiserar ett överskott på 55 miljoner kronor, men inom Digitalisering och service beräknas ett underskott på 55 miljoner kronor. Den regionala utvecklingsnämnden prognostiserar ett underskott på 45 miljoner kronor, helt hänförligt till kollektivtrafikens behov av driftbidrag. Detta visar att kostnadstrycket inte är begränsat till hälso- och sjukvården.

Den finansiella ställningen är fortsatt svag. Låneskulden uppgår per augusti till 2 820 miljoner kronor och regionen bedömer att upplåningen kan behöva öka med ytterligare 300–500 miljoner kronor i slutet av året. Det sker samtidigt som investeringsbehoven inom fastigheter, medicinteknik och IT är omfattande. Ökad upplåning riskerar att begränsa handlingsutrymmet under kommande år. Befolkningsminskningen och en svagare skatteprognos skapar dessutom ytterligare utmaningar inför 2027.

Måluppfyllelsen inom hälso- och sjukvårdsnämnden är särskilt bekymmersam. Av nämndens 14 delmål bedöms inte ett enda uppfyllas helt under 2026. Tolv mål bedöms endast delvis uppfyllas och två mål bedöms inte uppfyllas alls. Samtidigt har 18 av nämndens 29 indikatorer ännu inte följts upp. Det innebär att det fortfarande saknas ett tillräckligt underlag för att bedöma stora delar av verksamhetens faktiska resultat. Detta är inte tillfredsställande för en verksamhet som hanterar regionens största ekonomiska resurser och ansvarar för invånarnas tillgång till hälso- och sjukvård.

Det finns också förbättringar som bör uppmärksammas. Sjukfrånvaron har minskat under den redovisade jämförelseperioden och vissa ekonomiska prognoser är bättre än i april. Men förbättringarna förändrar inte den samlade bedömningen. Regionen når inte resultatmålet, sjukvårdsnämnden klarar inte sin budget och kostnadsutvecklingen överstiger fullmäktiges ram. Även rapportens kvalitet behöver stärkas när uppgifter om delmål och måluppfyllelse inte är helt konsekventa och viktiga indikatorer saknar tillförlitliga data.

Arbetet kan inte begränsas till generella uppmaningar om återhållsamhet eller åtgärdsplaner som inte ger tillräcklig effekt. Region Västerbotten behöver ett tydligare politiskt ledarskap och ett mer systematiskt arbete där varje nämnd, förvaltning och basenhet ansvarar för konkreta, uppföljningsbara åtgärder. Vårdens kärnuppdrag måste samtidigt skyddas. Kostnadsreduceringar får inte ytterligare försvaga dygnet runt-vården, primärvården eller tillgången till nyckelkompetenser. Däremot behöver den politiska ledningen våga pröva administrativa kostnader, mötesstrukturer, uppföljningskrav, överlappande processer och verksamhet som inte ger tillräcklig effekt i förhållande till kostnaden.

Sammanfattningsvis visar delårsrapporten per augusti att den starka börsutvecklingen inte får förväxlas med en ekonomi i balans. Trots skattehöjningen kvarstår stora underskott i verksamheten, åtgärdsplanerna ger otillräcklig effekt och vårdens kapacitetsbrister fortsätter att driva kostnader. Västerbottningarna har rätt att förvänta sig att höga skatter leder till en vård som fungerar och en ekonomi som håller över tid.

Yrkanden

- Att godkänna upprättat förslag till delårsrapport per augusti 2026.
- Att Regionstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med nämnderna återkomma med en reviderad ekonomisk handlingsplan för återstoden av 2026 och inför 2027, med tydligt redovisade åtgärder, ansvariga och beräknade effekter.
- Att Regionstyrelsen får i uppdrag att redovisa hur återställningen av 2023 års negativa balanskravsresultat ska säkerställas inom lagstadgad tid och vilka risker som finns om planerade realisationsvinster inte uppnås.

- Att Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att komplettera sin åtgärdsplan med konkreta insatser för att hantera det prognostiserade budgetunderskottet på 170 miljoner kronor, med särskild uppföljning av varför endast 34 procent av den ackumulerade åtgärdsplanen uppnåtts.
- Att Regionstyrelsen och nämnderna får i uppdrag att säkerställa att budgetunderlag och åtgärdsplaner bygger på realistiska effektbedömningar och dokumenterade konsekvens- och riskanalyser samt att verksamheter och fackliga organisationer ges möjlighet att medverka i beredningen.
- Att Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att särskilt redovisa åtgärder för att minska beroendet av hyrpersonal, stärka kontinuiteten i primärvården och säkra tillgången till disponibla vårdplatser.
- Att Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att analysera den kraftiga kostnadsökningen för utomlänsvård och redovisa vilka åtgärder som krävs för att minska de kostnader som följer av bristande egen vårdkapacitet.
- Att Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att göra ett omtag i arbetet med ekonomi i balans genom att tydligare koppla analys och åtgärder till de kostnadsposter som har störst budgetavvikelser.
- Att fullmäktige uppdrar till samtliga driftsnämnder att pröva ytterligare kostnadsreducerande åtgärder avseende administrativa tjänster, mötesstrukturer, uppföljningskrav och överlappande processer, med hänsyn till vårdens kärnuppdrag.
- Att Regionstyrelsen får i uppdrag att återkomma med en långsiktig finansierings- och skuldprognos för planerade investeringar samt förslag till skärpta riktlinjer för politisk prövning av ny upplåning.

Allians för Västerbotten

Nicklas Sandström (M)
Regionråd i opposition

Ewa-May Karlsson (C)
Gruppledare

Hans-Inge Smetana (KD)
Gruppledare

Maria Lundqvist Brömster (L)
Gruppledare